

ОПШТЕПРАВОСЛАВНИ ЗНАЧАЈ КОСОВСКОГ ЗАВЕТА

Победа вере над невером. Победа наде над очајањем. Победа живота вечног над овоземаљским, над смрћу вечном. Победа онога што се не види над оним што се види. Победа уског пута над широким. Победа Царства Небеског над царством овоземаљским. Победа цара, победа Цркве, победа целог народа – свих у једној, светој, спасоносној вери православној. Победа која показује пут и даје радост не на дан, на месец или на годину дана, већ за увек, за свагда, и не једноме човеку, или једној групи људи, већ читавоме народу и свима који желе да је прихвате и њом живе. Победа српског народа као победа свих Божијих народа и свих Божијих људи овог света и свих времена.

Заиста, није могуће да се нађе у историји човечанства такав подвиг, као што је велики подвиг св. Мученика Цара Лазара, његових витезова и читавог српског народа. Има у историји света изгубљених битака, има катастрофа, има и победа; има царева, који су се жртвовали за свој народ, има и геноцида над народима, али ниједан подвиг није био потпуно такав, као подвиг косовски, од почетка до краја свечан, чист, спасоносан, свенародни, духовно плодовит. Јер велика косовска жртва истовремено постаје извор новог живота за читав један хришћански народ у јединству са његовим владарима, а и за све друге људе који желе да у њој учествују и њеним духом живе.

Заиста, не греши св. Николај Охридски и Жички када пише да „ниједан хришћански народ нема у историји својој оно што има српски народ, нема Косово“¹.

Цар Лазар изабрао је Царство Небеско у пуном сазнању да је пут ка томе царству крст, страдање и смрт. Борба беше – пише св. Владика Николај – „за *царство небесно*, а не за државу, за народ, или за кнеза, или за машто земаљско и пролазно (...) И честити кнез и војводе велике и мале, и сви табори њихови, крећу на Косово с одлучном вољом да жртвују своје животе за царство небесно, за *крст часни и веру хришћанску, за лијепо име Исусово*“².

На такав начин св. Мученик Цар Лазар и сви косовски мученици остварили су речи Господње: „Ко чува живот свој, изгубиће га; а ко изгуби живот свој мене ради, наћи ће га.“³

Показао је св. Мученик Цар Лазар својим животом и својом смрћу, а српски народ као ниједан други народ у свему свету на православно начин прихватио је вредност страдања, његову неопходност на путу спасења. Српски народ постао је народ мученик, али и народ увек васкрсавајући. Изградио је свој национални идентитет управо на суштинској хришћанској истини да после страдања увек долази васкрсење – али само тада када страдамо и умиремо у јединству са распетим Господом Исусом Христом, што је могуће само у Његовој Светој Православној Цркви, у Светој Апостолско-Светоотачкој православној вери.

Дакле, не би било могуће Косово и Косовски Завет ван Православне Цркве и ван православне вере.

Зашто је Косовски Завет врло посебан подвиг, подвиг који има општеправославни и општечовечански значај? – Јер даје јасан, не само теоријски, већ и практичан одговор на најбитније и најтеже људско питање, а то је питање о смислу страдања, смислу пораза, о његовом циљу и односу човека према страдању. У ствари, због чињењице да страдање јесте нешто шта доживљава у своме животу сваки човек, то је и одговор на питање о смислу живота уопште. И зато и истовремено и:

1) одговор потпуно и чисто православан, у којем се налази читава дубина Православља;

1 Епископ Николај, *Косово и Видовдан*, Сабрана дела, књига 9, стр. 325, Химелстир 1983.

2 Исто дело, стр. 323.

3 Мт. 10, 29

2) одговор који је дао заједно читав народ, тј. цар, национална елита и прости људи, налазећи се у јединству;

3) одговор дат у првим вековима православне историје народа, због чега је у наступајућим вековима народ усвојио овај одговор тако дубоко, да разлаз са Косовским Заветом, у ствари, духовно искључује човека из српског народа;

4) одговор који је учинио од Срба богоносан народ, одговоран за сведочење Божије истине пред Богом, светом и самим собом.

Да размотримо сада сваки од ових одговора, тј. аспеката, посебно.

1) Значај свете православне вере у Косовском Завету

Да бисмо разумели какав значај има у Косовском Завету чиста и непокварена икаквом јереси света православна вера, погледајмо кратко на то какав став према страдању, подвигу и поразу, према царству земаљском и Небеском, има други словенски народ, врло близак Србима језиком и менталитетом, али народ који се због историјске несреће није удостојио да буде народ православан, кога су околности поставиле на другу страну духовног сукоба, то јест народ пољски. Народ овај, захваљујући својој словенскости имао је свој значај у историји Православне Цркве до 12-13. века као православан⁴, а од овог времена као народ, који је уништивши своје сопствено православље имао велики и најчешће негативан утицај на судбину Православне Цркве у северним словенским крајевима, који се данас зову Русија, Украјина и Белорусија. Разумевање пољског начина доживљавања страдања и пораза помаже нам да разумемо православност Косовског Завета.

Пише св. Владика Николај да Срби славе „дан Косовске пропасти као свој највећи народни дан! Ово је тајна највећа у нашој историји, у коју странци не проничу. Јер други народи обично славе дане својих победа као своје народне дане. И питају се у чуду: откуда то да Срби славе дан свог великог пораза као свој *главни* народни дан у години? Но ако се странци чуде, не треба ви да се чудите, јер ви треба да знате (...) да славећи Видовдан ви сте свагда славили не пораз, но победу Лазареву.“⁵

Ево, први део ове мисли св. Владике Николаја може се тачно односити и на Пољаке: овај народ слави дане својих пропасти као своје највеће празнике и у томе је исти као и српски народ. Највећи народни дани код Пољака су годишњице најстрашнијих несрећа. Немамо овде времена да о томе све кажемо. Да поменемо само последњу и најсвежију велику несрећу – угушени антинацистички варшавски устанак 1944. године, у којем је погинуло више од 200.000 људи (у томе и немали број православних) и завршио се потпуним уништењем пољске престонице – Варшаве, у којој је 80% зграда било потпуно порушено, а током устанка изгинуо је и велики део пољске интелектуалне елите. Дакле, када св. Владика Николај пише, да „страдање је централни факт наше историје“⁶ - то су речи, које савршено разуме и прихвата као своје сваки Пољак.

Ова сличност долази од чињењице да Пољаци деле са Србима и другим Словенима сличну слику света, јер ова слика долази објективно од језика и народног менталитета, који је свима Словенима скоро исти. Дакле, Пољаци имају сличан став према страдању, сличну спремност за жртвовање себе за ближњег свог, за отаџбину, за такозване високе идеје.

4 Прва пољска племена била су крштена у 9. веку мисијом светих равноапостолних Кирила и Методија. Последњи епископ кирило-методијевски (православни) у Пољској звао се Часлав и био је свргнут из епископског трона од стране Латина 1103. године. (Jerzy Klinger, *Nurt słowiański w początkach chrześcijaństwa polskiego*, Białystok 1998, str. 64)

5 Епископ Николај, *Лазарева победа*, Сабрана дела, књига 9, стр. 351, Химелстир 1983.

6 Епископ Николај, *Наша Историја – Видовданске Мисли*, Сабрана дела, Књига 9, стр. 328, Химелстир 1983.

Али, уз ову сличност, Пољаци никад нису имали нешто слично Косовском Завету. Никад нису могли да иду свесно као Цар Лазар на чисто страдање за Христа. Чак и значај велике, изгубљене битке, сличне Косовској (с војно-политичке тачке гледишта), коју је имао пољски краљ Владислав Трећи⁷ против Турака код Варне (1444, у којој је краљ такође изгубио живот), никад није био чак ни мало сличан значају Косовског Завета.

Пољско страдање увек беше због виших, али ипак овоземаљских циљева: политике, нације или отаџбине. Било је наравно и страдања за ближње, али чисто, тј. неполитичко страдање за Христа било је овом народу затворено. Било је и покушаја да се пољска страдања објасне као страдања „Христа ради“ – Пољска као народни Христос, који страда за политичке слободе других народа. Али, на жалост, оваква схватања су била ближа јеврејском месијанизму (овлаш прекривеном именом Христовим) него хришћанству, и народ никад такву наравицу није прихватио.

Како се, дакле, види разлика у схватању страдања између Пољака и православних Срба? Данас, ако бисмо упитали Србе, да ли је вредело страдање и пораз на Косову, наравно сваки прави Србин би био изненађен таквим питањем као потпуно бесмисленим. Јер одговор је очигледан. Ако Србин не би имао у своме срцу ово очигледно убеђење да је косовска битка имала смисао управо као велика духовна победа, наравно, морао би да сам себе упита, да ли је он још увек Србин. Дакле – одговор на питање о смислу и циљу страдања за Србе је јасан и очигледан. То сведочи о томе да је Косовски Завет појам који носи у себи читаву суштину Православља, да је то чиста есенција православног богословља и православне животне праксе, ничим задржан пример крсто-васкрсног пута спасенија.

Међутим, Пољаци, ако и прихватају неопходност страдања и његову вредност (што је највероватније остало у пољској души због тога што ипак прва њихова вера беше православна, а латино-германска вера, иако је била касније наметнута, није била у стању да се тако брзо спусти до дубине словенске душе), када до страдања стварно и дође, никад нису у стању да објасне, зашто је морало да се деси и зашто је било потребно. Немају Пољаци очигледан и јасан одговор на питање о смислу страдања. Када страдање, спонтано прихваћено, јер се тако осећа у срцу, већ пролази, код Пољака увек долази сумња и јављају се бескрајна питања о смислу – питања на која нема одговора. Подвизи и страдања Пољака без православних схватања и ван православне вере нису за њих могли да буду спасоносни. Будући да нису били чланови Цркве Христове нису могли и до данас не могу да уграде своја страдања у велику зграду спасења. Знајући срцем за вредност страдања, нису у стању да кажу чак ни с најмањом сигурношћу, зашто се мора страдати и куда ово страдање води, не знају за спасоносан његов смисао. То доводи до болесних духовних резултата, тачно таквих о којима пише св. Владика Николај: „Пораз схваћен као пораз не може никога одушевити. Нити сама Голгота без Васкрсења не може никога надahнути и оснажити.“⁸ Тачно тако – крај пољског страдања није нада, васкрсење и радост, већ туга и очајање, слабљење народног духа и на крају тражење утехе у овоземаљској срећи и – духовно поклоњење смрти и трулежи. Међутим крај српског, косовског страдања јесте васкрсење. Када читамо већ поменуте речи св. Владике Николаја – „Страдање је централни факт наше историје“ – знамо да, кроз Косовски Завет, ове речи значе да „Васкрсење је централни факт српске историје“. Јер, како пише Владика – „треба да знате (...) да славећи Видовдан ви сте свагда славили не пораз, но победу Лазареву“. У Пољској не постоји такво сигурно знање. У Пољској, која нема Косовског Завета, страдање, као централни факт пољске историје доводи до закључка да је „туга, бол и очајање централни факт пољске историје“. И ова туга и очајање траже увек разрешење, јер никакав човек не може да живи у очајању. Пошто пољском сазнању није сада

7 Владислав Трећи Јагелонац (Варненчик), 1423-1444, краљ Пољске и Угарске (као Владислав Први).

8 Епископ Николај, *Косово и Видовдан*, Сабрана дела, књига 9, стр. 326, Химелстиер 1983.

отворен пут Православља, пут сазнања реалног васкрсења, остаје само тражење утехе у овом свету. Зато у пољском сазнању прави циљ страдања није васкрсење, већ овоземаљска утеха, која се разуме као безбрижан лични живот у благостању, а на нивоу живота целог народа – као национална, политички слободна држава, која је крај сваке маште и пољске утехе.

И врло јасно се то види данас – када прихватајући релативни просперитет и релативни спокој, Пољаци на наше очи губе свој менталитет, неке остатке православности који су живели до наших дана у недоступним дубинама националне душе, и постају све послушнији робови материјализма, у којем се губи сећање и свест о својој историји, свом идентитету и словенском корену. Заједно са тим све више народ обузима очајање. Има немало примера тога стања у нашој духовној пракси, када људи, који живе са великим успехом и богатством, са великом овоземаљском срећом, морају да узимају лекове за страх и депресију.

Видимо дакле, да је Косовски Завет био могућ само у Православној Вери, али истовремено он је сам по себи велики пример Православља и одговор шта је Православље.

2) Косовски Завет као заједнички, свенародни подвиг

Да бисмо разумели зашто је у Косовском Завету битно да је ово подвиг заједнички, свенародни, у којем власт (Цар) иде заједно са читавим народом на свесну смрт за истину, за Христа, за Царство Небеско, погледајмо кратко на одговоре на питање о страдању, које је имао други велики народ словенски – Руси. Не улазећи сада у све проблеме терминологије и назива, шта је Русија и од када, јер су то врло комплексне ствари и нема овде за њих места, Русијом називам најсеверније и најисточније земље Словена, којима је главни град била Москва. Народ овај, као и Срби, изградио је свој идентитет на Православљу и то у врло строгом, северном схватању Православља, у којем је став према страдању, подвигу, био наравно исти као код Срба. Северна природа, која има своју необичну, ванредну лепоту, јесте истовремено тврда, хладна и учи народ стрпљењу, ћутању, а тешки услови живота уче сваком пожртвовању. Ово последње својство је врло карактеристично управо за Русе. Руско-московско Православље градило се на монашким схватањима, на подвигу преп. Сергија Радоњешког и има примере сличне Косовском Завету – као, на пример, жртву двојице монаха, Пјересвјета и Ослабље, којима је преп. Сергије благословио да пођу на Куликовску битку 1380. године, у којој су дали своје животе за Православље и отаџбину. Православни став према страдању, подвигу, поразу и васкрсењу, дакле и према животу, био је у Московској Русији толико јак, да су читава кнежевина и касније царство, били изграђени и тако се прихватало у народу, као велики манастир у којем је Цар имао улогу игумана. Послушања, постови, свакодневне молитве – били су заједнички, свенародни, одвијали су се у кругу породице и јавно на улицама. Може да се каже да је до 17. века Московска Русија изградила потпуно православно Царство, у којој је царска власт била схваћена као власт игумана у манастиру или епископа у епархији. Дакле иста ова вера која је родила Косовски Завет и о којој сведочи Косовски Завет родила је велико московско самодржавно царство.

Шта се променило у 17. веку? Тада је Московска Русија присајединила своје царству Кијевску Русију, која се раније никад није налазила у политичком јединству са Москвом, а која беше неколико стотина година под влашћу пољске државе и која је имала своју руско-кијевску Цркву, која већ много деценија беше у смртној борби са унијом и латинизацијом. Да не улазимо дубље у историју, да кажемо само укратко, да присаједињење Кијевској Русији за Москву је значило отварање врата латинском (кроз Пољску) разумевању страдања. Чистота вере, позната нама из Косовског Завета и организације руско-московског православног живота, дошла је у сукоб са напред описаним латинским схватањем истине живота. То беше отров за чисто православно разумевање истине, чисти православни живот Москве, отров који је у следећим годинама појачан француско-немачким културним утицајем. Тиме је почео

процес гибитка вере, што је на крају довело до револуције 1917. године. Тада је и Русија добила од Господа велику и свету жртву Цара Николаја и његове породице. После потпуног разрушења православне државе и православног живота током револуције и наредних 70 година (након револуције), московски Руси почели су да траже свој идентитет од 1990. године. Али после великог одушевљења 90-тих година, када се народ са великом ватреношћу враћао вери својих предака, и све је васкрсавало и оживљавало на таласу повратка у Цркву Божију, маса новообраћеника у своме духовном развоју дошла је до тренутка када је први ентузијазам прошао. Почело се постављати питање – ако Православље не даје нама срећу овде, у овом свету, и још је неопходно повезано са страдањем, подвигом и свим животним поразима – зашто бисмо бирали управо њега уместо других лепих философија, ставова, схватања, митова, религија, које дају само радост и тзв. „позитивно размишљање“? Или, још опасније питање – сумња, можда Православље, као тзв. „религија љубави“ уопште и не тражи од човека никакве жртве или подвиге, а Бог даје све „на тањир“, спасење вечно и радост без каквог покајања, каквог подвига и страдања, „само због своје безграничне љубави“.

На оваква питања, на овакве сумње данашњи Руси немају такав очигледан одговор, какав је Косовски Завет, одговор свих Срба – и оних који су преминули, и савремених и оних који се још нису ни родили.

Чињењница је да Русији беше дата велика жртва св. Мученика Цара Николаја и његове породице, жртва слична косовској, када цар потпуно свесно иде на смрт ради Царства Небеског и спасења свог народа. Али без обзира на ванредну величину и велику светост ове страшне жртве, нема она, нажалост, ову улогу у руском народном животу и идентитету, какву има Косовски Завет у српском идентитету и животу. Иако је св. Цар Мученик Николај писао у својим дневницима, да „ако је неопходна жртва за спасење Русије, ја ћу бити ова жртва“ - није нашао у народу скоро никога ко би га подржавао. Отишао је на своје Косово, на своју Голготу, скоро сам, са породицом и неколиким слугама, уз радост једних и ћутање скоро свих, јер скоро сви су се плашили у овом тренутку да доведу у опасност свој живот. Заиста, велика разлика постоји између мрачног подрума ипатијевског дома у Јекатеринбургу, у којем напуштен и безпомоћан цар беше убијен од стране непријатеља Православља, и слике Косовског боја, коју црта св. Владика Николај: „Као што се самртник облачи у ново и скуповено одело, тако је војска српска била одевена у најбоље рухо своје. Блистава и сјајна поворка хитала је са свих граница царства у жижу части и славе, на Косово поље. Осењена крсташима бајрацима и иконама крсних слава, са песмом и клицањем, са песмом и свирком, са песмом и радошћу хитала је она своме косовском – губилишту.“⁹

Ако увиђамо и схватамо ову разлику, схватићемо и сву ванредност Косовског Завета.

Жртва Светог Цара Николаја, која је спасоносна за све Русе, ипак није била жртва целог народа – и због тога нема у Русији ничег што би било као Косовски Завет. Без Косовског Завета Руски православни идентитет није имао јаког темеља као српски; Турци за скоро 500 година своје страшне владавине над Србима нису били у стању да униште српски православни дух тако успешно као што су бољшевици уништили руски православни дух за 70 година своје безбожне власти. И зато руски новообраћеници већином нису нашли у себи довољно снаге да опстану на путу безкомпромисног, чистог Православља. Новотарска и екуменска, сергијанска јерархија савремене Руске цркве полако је преваспитала вернике у духу меког, компромисног „православља“, „православља“ пуног „љубави“ - према свима и свачему, али не и према подвигу, пожртвовању и страдању за Христа.

Управо због тога што Русија, уз своје велико православно предање и културу, није имала Косовски Завет, једну јасну, кратку, јаку, тврду и очигледну поруку, усвојену дубином

9 Исто.

народне душе – да земаљско је за малена царство, а небеско увјек и до вјека – није се чуо до сада у Русији озбиљан глас, није било озбиљне и успешне, народне пробе одбацивања јереси новотарија и екуменизма.

3) Косовски Завет као путоказ покољењима

Да бисмо разумели какав значај има чињењица да је Косовски Завет порука дата народу у првим вековима његове православне историје, порука дубоко прихваћена, усвојена, утемељена у народно сазнање, погледајмо укратко на још један од словенских народа, у чијем души и телу десио се и даље се одвија већ многовековни велики рат између ставова истих као Косовски Завет и ставова латинских – на Русе Кијевске, који се данас зову Украјинцима. Опет – и овде не улазим у проблематику ко и како, зашто и од када се зове Рус.

За Кијев, како пише преп. Нестор Летописац, пошто је користио исте књиге као и Словени балкански, средње и северноевропски, постоје разлози да се може прихватити да је био крштен мисијом Светих Кирила и Методија¹⁰. Православна вера кијевска врло рано, због близине Латина и етничке блискости Пољака и Кијевских Руса, дошла је у контакт са латинским схватањима и појмовима.

Дакле, на великим територијама Кијевских Словена од 13. века, када су Латини потпуно искоренили оригинално, изворно Православље у Пољској, кренуо је рат између православног и неправославног схватања живота и његовог циља. Са једне стране беше латинско схватање, које смо видели код Пољака-латина, а са друге стране – схватање православно, истоветно са Косовским Заветом. Јак културни и политички утицај Латина кроз Пољску и њихова агресивна политика одмах су поставили Кијевске Русе пред неопходност физичке заштите вере и Православне Цркве. Од тренутка када је Пољска присајединила Кијевску Русију својој држави у 14. веку, елита кијевска, тј. руско-кијевско племство, већином под овим притиском, примила је латинство и кијевски руски народ остао је потпуно без своје елите. Није било Цара Лазара, није било војске, није било никога ко би могао показати пример Православља на такав начин, како се то десило у Косовском боју. Укратко – није се родило у првим вековима у руско-кијевском народу ништа на чему би се могло изградити православно народно сазнање, које би јаком и кратком поруком показало Царство Небеско као једини смисао страдања и живота. И због тога историја Украјине показује каква би била историја Србије без св. Саве и без Косовског Завета.

Руско-кијевски духовни сукоб са Латинима имао је различите тренутке. Током овог рата, који је био започет са латинске (пољске) стране, Латини успели су не само потпуно латинизирати пограничне пољско-руске крајине и не само набацити унију. Много опаснији утицај Латина био је у невидљивој, тихој, незваничној латинизацији богословља у самој Православној Цркви и у латинизацији духовне праксе руско-кијевских православца. Да би се одбранили од Латина, који су имали иза себе снагу католичке државе, руско-кијевски православни, које је предводио митрополит Петар Могила, одлучили су да се школују у латинским појмовима и схватањима и да на такав начин победе непријатеља његовим оружјем. Пошто је борба трајала три генерације богослова, Кијев је на крају остао православан, али за огромну цену латинизације богословских појмова и мишљења унутра руско-кијевске Православне Цркве. Током борбе се изгубио жив контакт са апостолско-

10 Преп. Нестор Летописац у *Повести Временних Лет* пише: „Била је једна словенска вера: Словени, који су седели на Дунаву... и Морављани, и Чеси, и Леђани, и Пољани, који се данас зову Рус. За њих су биле преведене књиге код Морављана и писмо је било названо словенским.“ *Леђани* – тако се зваху код Словена у средњем веку данашњи Пољаци, а назив им потиче од речи *ледина* (неплодна утабана земља). А „Пољани, који се данас зову Рус“ – то су управо кијевски Руси. Ово племе је живело на Дњепру и током времена је променило име у Руси. Превод цитата преп. Нестора – из Henryk Paszkiewicz, *Początki Rusi*, Kraków 1996, стр. 47.

светоотачким предањем Цркве. На такав начин богословље, а за њим и православна, духовна пракса руско-кијевског народа остала је формално православна, а у стварности је користила латинска схватања и духовну праксу.

Дакле, Православље у Украјини, које је пролазило кроз различите епохе до данас, налази се под великим утицајем латинских схватања, заједно са латинским ставом према животу, страдању и подвигу. То се очигледно види у пракси православног живота у Украјини, која је одавно већ постала врло либерална, још пре данашње епохе новотарија и екуменизма.

Тако су одвајање украјинског Православља од живог апостолско-светоотачког предања кроз тиху латинизацију богословских појмова, уз практичну отвореност према сваком западном утицају са једне стране, и слабост руско-московске Православне Цркве, оболеле сергијанизмом и савременим екуменизмом, са друге стране, довели до савременог црквеног конфликта у Украјини. А народ руско-кијевски, који се данас зове украјинским, исто као и Пољаци, тражи своје одговоре и утеху не у Царству Небеском, већ у слободној, независној држави, за своја многа страдања очекујући не Царство Небеско, већ угодан ниво живота, да би се живело „као у Пољској“ или уопште „као на Западу“.

Да имају Руси, кијевски и московски, темељ Православља у дубини својих националних душа, да имају свој Косовски Завет – не би било међу њима никаквих сукоба и конфликта, а ако би их и било, они би се лако превазишли.

4) Косовски Завет - извор идентитета и одговорност

Из напред реченог јасно је да је Косовски Завет дао православним Србима апсолутно нов, сопствен, посебан идентитет и посебну одговорност.

Св. Владика Николај пише: „Прави Срби – што у косовском смислу значи прави хришћани – нека благодаре Господу Богу што им је дао Косово, понос и утеху, и непресушни извор најузвишенијих надаћућа; чистилиште савести свих покољења до краја времена“. И није претеривање када на другом месту Владика пише: „Баш Косово нас је учинило великим народом. Оно је наша народна Голгота, али у исто време наше народно васкрсење, духовно и морално. Оно је зауставило морално распадање српског народа. Дало нам галерију витеза вере, поштења и пожртвовања, која несумњиво вреди више од ма које галерије мермерних кипова, направљених у мирно доба од народа, који нису имали своје Косово.“¹¹

Захваљујући Косовском Завету Срби су постали један од изабраних народа у историји света. Јер верност Косовском Завету, који нема само садржај духовни, већ и материјални, територију Косова и Метохије, држи Србе на путу православља, на путу спасења. Због тога и политичка борба за Косово има духовни значај. То је борба за идентитет Срба и она мора бити доведена са свом искреношћу, са свим снагама, са свим старањем и са чистом савешћу до самог краја, ако Срби желе да остану верни и доследни сами себи.

Јер Срби су народ избрани Богом, један од малобројних богоносних народа, народ који носи у својој души и у своме животу Истину Божију. За верност Косовском Завету, а то значи за верност Православљу и самима себи, Срби су морали да плате огромним жртвама. Биле су ту и безбројне жртве од Турака, и стотине хиљада св. мученика Јасеновачких, а у наше време – жртве ратова и бомбардовања с краја 20. века. Све то, уз невероватну мржњу, које се врло добро сећамо како се изливала кроз медије у скоро свим крајевима света према Србима, сведочи о једном – да Срби нису одустали од Косовског Завета и да су му остали верни до наших дана.

11 Епископ Николај, *Косово и Видовдан*, Сабрана дела, књига 9, стр. 326, Химелстир 1983.

Али остати верни себи, остати изабрани народ који носи светлост другим народима, и то не политичком снагом, не силом, војском и гордошћу, већ примером хришћанског живота, Срби могу само ако остану верни Косовском Завету. Верношћу и испуњавањем Косовског Завета, жртвовањем себе за Царство Небеско, српска душа може да остане чиста, отворена, топла, пуна љубави према Богу и ближњем, управљена ка Богу и истовремено спремна за жртву и разумевање туђих слабости, способна за просвећење других народа. Дакле Косовски Завет је прозор кроз који долази Србима светлост спасења, а преко Срба – може да дође другим народима. У том смислу Косовски Завет има не само за друге православце, већ и за цео свет – потпуно универзални значај. То је Божије благо дато Србима у руке.

Да је Косовски Завет жив у душама српским и није нестао у страшно време комунизма и глобализма, сведочи постојање здравог дела Српске Православне Цркве – Епархије рашко-призренске у егзилу. Ниједан други народ православни нема такав здрав и чист део своје помесне Цркве. И није то случајност – јер код Бога нема случајности – да је овај здрави део управо Епархија са косовско-метохијске територије и да се родио управо на Косову. Да још једном цитирамо Светог Владика Николаја: Косово „је наша народна Голгота, али у исто време наше народно васкрсење, духовно и морално. Оно је зауставило морално распадање српског народа. Дало нам галерију витеза вере.“ И, као већ много пута у српској историји, косовска жртва донела је нове свете духовне плодове, па смо тако и ми сведоци да је и у наше време Косовски Завет родио ново духовно и морално васкрсење Србије – Епархију рашко-призренску у егзилу, препреку на путу духовног распада српског народа и донео новог витеза вере – блаженопочившег нашег Владика Артемија.

Сада кроз Епархију Косовски Завет сија читавом свету и доноси своје крајње плодове за све који желе да последују путу Светих Апостола и Отаца, спаситељном путу свете православне вере. А назив Епархије симболично нам показује да ми треба да будемо ови Срби, ови Православци, који су одлучили да до краја, без обзира на препреке и овоземаљске претње, гледајући у Косовски Завет, истрају на путу св. Саве, св. Цара Лазара и Косовских Мученика, на путу св. Мученика Јасеновачких, на путу Христовом.

И општеправославно прихватање Косовског Завета зависи данас у многоструком од тога шта ће урадити Срби, а посебно здрави део Српске Православне Цркве, Епархија рашко-призренска у егзилу. Зависи не само од тога колико ћемо му ми бити верни у нашем животу, већ и од наше мисије ван граница Србије, у другим православним народима, који под утицајем лажних, глобалистичко-екуменистичких учења губе своју везу са светоотачким предањем и са чистим Православљем и, иако остајући формално православни, у ствари не иду путем спасења.

Јер други православни народи, иако су наравно чули за Косово и Св. Цара Лазара, ретко схватају сву дубину и значај Косовског Завета, гледајући на њ као на нешто чисто српско, шта се њих много и не тиче. И зато је тешко очекивати од њих да одједном пројаве посебно интересовање за нешто што дубље не разумевају. Али Косовски Завет може да буде за њих спасоносни лек, ако виде плодове овог лека, а то јесте чисто Православље у Српској Православној Цркви. Дакле, залог општеправославног значаја Косовског Завета лежи данас у рукама Епархије рашко-призренске у егзилу. То је велика одговорност свих нас. Данас осим Српске Православне Цркве, то јест Епархије рашко-призренске у егзилу, ниједна друга помесна Црква, посебно у најближим нама словенским земљама, не иде чистим, истинским путем одбране Православља, без застрањивања ни лево, ни десно, путем који је нама показао наш свети блаженопочивши Владика. Овај пут Србија је добила управо због верности Косовском Завету и Епархија је данас тај начин, тај прозор, кроз који светлост Косовског Завета може да се види широм васељене, та врата кроз која могу да се поврате у пуноћу истине сви новотаријама и екуменизмом смућени Православци и да нађу пуноћу истине и они неправославци који је траже.

Дакле, свима нам је потребна косовска Србија и Косовски Завет остварен живим српским примером. Таква Србија, а посебно њезино срце – Епархија рашко-призренска у егзилу – јесте нада за све православце данас. Могуће – и последња нада. Посебно Словенима. Пољацима и другим Латинима – онима од њих који траже истину – да покаже смисао живота и страдања у Христу и Православљу; Украјинцима и другим, који су изгубили везу са светоотачким Предањем, да гледајући на Србе разумеју да Православље није утицај Москве или болшевизма, али да јесте једина, чиста, права, Богом откривена истина; Русима – да разумеју сами себе, да се врате своме идентитету, да кроз Србију, кроз пример и постојање наше косовске Епархије у егзилу разумеју да такође и они имају обавезу пред Богом штитити чисту православну веру упркос јеретичкој јерархији, да гледајући на животворност Косовског Завета потпуно схвате и прихвате велику и страшну жртву св. Мученика Цара Николаја. Посебно је битна наша мисија управо за Русију: могуће да је Епархија, пут светог нашег Владике Артемија, последња шанса за то, да овај велики, али народ веома смућен сергијанским новотарењем и екуменизмом, нађе начин за одбацивање све јачег у Русији лукавства новотараца и преваре екумениста. Да нађе, кроз пример Епархије, за себе то што јој је данас потребно, попут спасоносног лека за умирућег човека, а то је – веза са Апостолским и Светоотачким предањем кроз пример наше Епархије тврдо утемељене у Косовском Завету.

А Србија верна косовском завету, а не модама или глобализму, потребна је читавоме свету. Србија која живи Косовским Заветом неопходна је да би и у будућности остала приступачна и отворена врата спасења за свакога који жели да иде крсто-васкрсним путем израженим у Косовском Завету.

* * *

И на крају да кажемо и то да је Косовски завет учинио од народа српског народ богоносни, један од народа изабраних, којега призва Бог да носи светлост Божије истине у овом тужном свету. И народ овај понео је овај задатак на најбољи начин. Јер није изградио велику и моћну империју која би својим новцем и политичком силом, преко бездушних чиновника ширила Божију истину; нити подигнуо безбројне споменике културе, због којих би сматрао себе народом који је изнад свих других, који би мислио да поседује све тајне и сада има право да гордо поучава друге; већ је народ српски – и то је најближе и најдраже човеку који гледа на Косовски Завет и на Србију несрпским очима – у својој простоти и чистоти дао Богу своје тело и своју душу на страшна мучења, која су долазила кроз векове од слугу непријатеља истине ђавола. И зато је Православље српско тако блиско свакој напаћеној души која тражи простоту и дубину Божије истине. Јер народ српски је на себи осетио и испунио речи светог апостола Павла: „Што је слабо пред свијетом, оно изабра Бог да посрами јаке; и што је неплеменито пред свијетом и понижено изабра Бог, и оно што је ништавно, да уништи то, што јесте, да се не похвали ни једно тијело пред Богом.“¹² И то све десило се захваљујући темељу и путоказу који је поставио св. Сава, утврдио св. Цар Лазар, и запечатали својом крвљу Мученици Јасеновачки и многи српски светитељи, путоказу који је упутио Србе на пут спасења. Кроз овај пут и српску верност њему још увек остаје приступачно и отворено спасење свима који га траже у овом свету, и Србима и онима који нису Срби. И то јесте најбитнији, не само словенски, не само општеправославни, већ и општечовечански значај Косовског Завета.

Протосинђел Јов (Кадило),
магистар права и магистар социологије

12 1. Кор 1, 27-28